



**Rigor Moderatus Doctrinæ Pontificiæ Circa Usuras A SS.
D. N. Benedicto XIV. Per Epistolam Encyclicam Episcopis
Italiæ Traditus**

Specimina ulteriora exhibens Moderationis Pontificiæ, à P. Concina violatæ

Zech, Franz Xaver

Ingolstadii, 1751

Art. 1. De Honestate Contractuum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63780](#)

SECTIO I.

De Honestate & Utilitate Contractuum, per
quos pecunia collocatur ad lucrum.

Art. 1.
DE HON-
ESTATE
CONTRA-
CTUUM.

§. 5.

Tribus modis subvenimus ex nostris rebus, alterius indi- *Honestas gentiæ.* a) Actu *merè benefico*, cui nulla adhæret ob- *actus per-*
ligatio perfecta, uti Eleemosyna, Donatione. b) Actu *bene- mutatorii,*
fico obligatorio, seu Contractu unilaterali, cui ex parte alterutra
adhæret obligatio, uti Mutuo, Commodato, Fidejussione,
Mandato. c) Actu *permutatorio*, seu Contractu utrinque
oneroso, quo utraque pars ad onus quoddam adstringitur;
utraque aliquid ab altero obtinet, uti Venditione, Locatione.
Ineptè enim dicitur, debere singulorum necessitatibus per
actus beneficos satisfieri. (*Diff. II. §. 169. 222.*)

§. 6.

Ad actus permutatorios æquè idonea est pecunia, ac res *Qui fit*
aliæ in commercio humano positæ, ita ut interveniente pe- *etiam me-*
cunia possim alteri onus imponere, ex quo mihi accedat *diantem pe-*
emolumenntum. Quamvis enim pecunia sub certa ratione
sit sterilis, (*Diff. I. §. 171. Diff. II. §. 215.*) fructus tamen ex
illa nascitur, tum ratione Tituli cum Mutuo concurrentis,
(*Diff. II. per tot.*) tum ratione variorum Contractuum, per
quos ad lucrum collocatur.

Non est hic sermo de contractibus, in quibus pecunia consideratur
ut corpus; sic enim locari potest pro mercede ad ostentationem:
(*Diff. II. §. 215.*) aut vendi, uti PLINIUS *Hist. nat. lib. 33. c. 3.*
memorat, quondam Nummum Victoriatum ex Illyrico adve-
stum, mercis loco fuisse habitum. Consideranda potius hoc loco
est pecunia ut quantitas, rerum omnium in se pretium conti-
nens. (*infra §. 19. seqq.*)

A 2

§. 7.

I OIOTIS
§. 7.

Mensura-
tur ex
Charitate
& Justi-
tia:

Tanquam lapidem lydium, ad quem Honestas horum contractum examinetur, insinuat sapientissimus Pontifex BENEDICTUS XIV. Charitatem & Justitiam. Charitas in multis casibus exigit, ut, si non liberali omnino donatione, certè simplici ac nudo mutuo, vel alio Contractu benefico Commodati, Fidejussionis &c. indigenti succurramus, adeò ut alteri oneroſo Contractui locus esse, vel saltem onus ad æqualitatem perduci non possit. (*Diss. I. §. 11.*) Quòd si Charitas eam liberalitatem non requirat, Contractum moderabitur Justitia, ad cuius libram omnia sunt exigenda. (*ibid. §. 9.*) Honestas igitur Contractum, per quos pecunia collocatur ad lucrum, examinanda est ad Charitatis & Justitiae regulas.

Charitas
autem

Obligationem Charitatis metimur *ex necessitate aliena, & facultate propria.* (*Diss. I. §. 176. seqq.*) Si quis re mea, qua carere possum, indigeat, simùlque oneri vicissim subeundo impar sit; naturale amoris vinculum inter homines beneficium exigit. Unde onus per Contractum imponi non potest, quod pensata indigentia aliena, & facultate propria, Charitatis leges non permittunt. Permittunt autem frequenter, utrinque imponi onus: sicut enim facile re mea careo alteri servitura; ita indigo re ab altero possessa pro meis usibus, qua ille itidem facile carebit. Abundantia illius rei facit, ut alteri subveniam: sed indigentia hujus rei facit, ne gratis subveniam. Si enim quilibet teneretur rem vel operam suam gratis alteri præstare, perinde omnino foret, ac si res omnes mansissent communes: neque adeò fuisset ratio, cur à communione primæva recederetur. Contractus igitur onerosus non semper adversatur Charitati, ex cuius præcepto omnia, quæcunque volumus, ut faciant nobis homines, & nos faciamus

ciamus illis. (a) Sicut ergo rationabiliter exigere non possumus, ut alii nobis quid præstent ultra facultatem suam & indigentiam nostram: ita Charitatis lege non obstringimur, nostra gratis largiri illi, qui vicissim potest subire onus nobis commodum.

(a) MATTH. VII. 12. LUC. VI. 31.

§. 9.

Ut *necessitas aliena* censeatur exigere actum beneficium, *Ex necessitate aliena*, non sufficit *necessitas rem meam habendi simpliciter*; sed requiritur *necessitas habendi gratis*. Nulla premi necessitate videtur, qui pollet medio comparandi ea, quibus indiget. Rem ipsam habere judicatur, quam facile potest emere. Liberalitate mea abutitur, qui sumptibus suis avarè parcit. Sicut igitur *necessitas aliena* me non obligat, ut subveniam ei, qui re prorsus non indiget: ita non obligat, ut subveniam gratis ei, qui potest sibi eandem comparare pretio.

Ex eo ipso, quod Charitas mutuam virium atque rerum communicationem exigat, intelligitur, gratuitò eas aliis præstandas haud esse, quandiu hi in vicem aliquid dare aut præstare possunt.

Illustr. D. B. de ICKSTATT de *Jure Gentium lib. 2. c. 4. §. 2.*

§. 10.

Nihilominus eti *necessitas aliena* non sit tanta, ut charitas jubeat gratis dare: sàpe tamen *facultas propria* est tanta, *tate profunda* charitas impedit pretio dare. Licet forte aliquid præstare non teneat: si tamen id præstem, quin ullatenus *mea* interfit; pretium exigere, esset contra charitatis officium.

Si ab eo, qui munus Advocati publicè profitetur, consilium in causa dubia petat litigator opulentus, non potest expectare, ut gratis Advocatus id præstet: si ab alio Viro docto id petat, qui facile absque jactura temporis aut negotiorum, utile consilium dare queat, charitas exigit, ut detur gratis. Advocati enim interest, per ejusmodi honoraria consulere suæ, suorumque honestæ sustentationi: alterius Viri docti sustentationem nequam pendere ponimus ex ejusmodi consultationibus.

A 3

§. II.

6 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contractum.

Circa res
nobis su-
perflua.

Humanitatis leges exigunt, ut quæ mihi sunt superflua, (a) aliorum usui concedam gratis. Eleganter hanc doctrinam exprimit PLUTARCHUS, (b) qui moris illius, quo veteres nunquam sinebant planè mensam tolli, ut non aliquid cibi in ea relinqueretur, neque lucernam patiebantur à coena extingui, alioqui cavere soliti, ne oleum frustra insumeretur, hanc inter alias rationem reddit, morem bunc condocefactioni ad humanitatem inservivisse. Nam neque fas nobis est, nutrimentum perdere, ubi affatim nos saturati sumus, neque fontem obturare aut occultare, quando aquæ satis bibimus, neque signa navigationis, itineris ve abolere, postquam usi sumus iis, sed relinquenda ista sunt, ut aliis etiam post nos usui esse possint. Proinde indecorum etiam est ob avaritiam lumen lucernæ, quando ejus usum porro nos non desideramus, extinguere: sed conservandum, relinquendumque est, si quis forte veniat, cui eo etiam ardente & splendente sit opus. Quippe, si fieri quiret, etiam visum atque auditum, imò prudentiam quoque & fortitudinem aliis utendam dare deberemus, ipsi dormituri aut quieturi.

(a) Mercatori non censentur merces esse superflua, utpote necessaria materia negotiationis, nisi forte emporem amplius reperiendi spes omnis intercidat, & merces præ situ sint corruptenda.

(b) *Sympoſiac. lib. 7. q. 4.*

Regula
Justitia
est aqua-
litas,

Si *Charitas* contractum onerosum admittit, cavendum est, ne violetur *Justitia*. Regula autem *Justitiae* ex primævis *Juris naturalis* principiis deducta, & omnibus actibus permutoriis communis est, ut in illis servetur *Aequalitas*, seu ut tantundem recipiatur, quantum datur, ita ut contractu adimpleto neuter contrahentium plus vel minus habeat, quam ante eundem habebat, adeoque ut neuter contrahentium ex contractu fiat locupletior. Cùm enim contractibus

bus opus sit ad illa obtinenda, quæ ab altero non poteram jure exigere, adeoque in ipsius arbitrio sit eadem in me transferre, vel non; & verò supponatur, non velle aliquem gratiis concedere, quod per contractum concedit: consequens est, ut nemo censeatur per contractum in alium quidquam transferre velle, quām quatenus pro re sua æquipollens recipere se judicat. Non possum igitur ex contractu oneroso jus nancisci ad rem alterius, quām quantum illa ab ipso iudicatur æquipollere rei, quam à me pro eadem accipit. (a)

(a) Ita discurrit PUFFENDORF de Jur. Natur. lib. 5. c. 3. §. 1.

§. 13.

Hanc æqualitatem eleganter designat Lex Divina, (a) prohibendo, ne habeas in sacculo diversa pondera, majus & minus, nec sit in domo tua modius major & minor. Furti tenebris venditori, si emas ad pondera justo majora: non enim ex voluntate vendoris accipis, cum erret in pondere. (b) Universum quantum deficit æqualitas, tantum laeditur Justitia.

(a) Deuter. XXV. 13. 14.

(b) L. 52. §. 22. ff. de furt.

§. 14.

Ad servandam æqualitatem in contractibus permutatoriis, non res ipsa in commercium veniens, seorsim sumpta considerari debet secundum se, sed cum variis circumstantiis, (a) attēta scilicet singulari industria, molesta opera, periculo, merciaritate &c. hæc enim omnia pretio digna sunt: *estimanda ex variis circumstantiis cum præstat sanitas*, autem dicitur, quanti res vel opera valet, communi hominum vel per orum estimatione, quandoque etiam ex singulari aliquo affectu, quod *præmium affectionis* vocatur.

(a) Inter has circumstantias, quæ augere possunt rei præmium, nequaque est utilitas clementis, singulari ejus studio, industria, aut arte, procuranda. Ingentia commoda mihi præstat sanitas cor-

8 CAP. II. De Pecun. collocanda ad lucrum per Contratum.

corporis : ex his autem augeri non potest pretium medicinæ, quæ sanitatem conservat, aut recuperat. Ferrum cariori pretio vendi non posset illi, qui nosset artem conficiendi aurum ex ferro.

§. 15.

Et diversitate locorum:

Eadem res communi hominum æstimatione plus valet in uno loco, quam in altero, præsertim si magno periculo, labore, cura, impensis ab uno in alterum transportatur. Diversum igitur ejusdem rei in diversis locis est pretium. Unde oritur occasio magni & justi lucri in mercatura, accedente scilicet industria transportandi merces: oritur vicissim gravissimum quorundam damnum, periculis & impensis succumbentium.

§. 16.

Nisi intercedat liberalitas,

Si scientibus & volentibus iis, qui contrahunt, continet fieri inæqualitatem, uti, si quis sciat rem alterius, aut operam majoris esse, quam pretium sponte acceptum; censabitur contractui admixta liberalitas. (a) Nisi talis contrahentium animus manifestetur, excusari titulo præsumptæ donationis non potest, quod quis amplius æquo accepit: neque enim hic solet esse animus contractus onerosos ineun- tium, ut quid alteri velint donare.

(a) Elegans exemplum præbent Epistolæ PLINII lib. 7. ep. 11. § 14. Hujus libertus Hermes agros, qui ex hæreditate Plinio obvenie- rant, addixit Corelia, quacum Plinio vetera amicitia jura intercedebant, septingentis milibus, qui tamen venire potuisse nongentis. Plinius ratum habet factum Liberti, atque coheredes reliquos in vendendis aliis portionibus hæreditariis cogi- imitari suum exemplum: Non enim, ait, illis eadem c. n. Corelia jura. Possunt ergo intueri utilitatem suam, pro qua p. n. fuit ami- citia. Cumque Corelia offerret nongenta milia, quo pretio agri æstimabantur, non admisit Plinius: Ros & exigo, inquit, ut non solum quid te, verum etiam quid m. deceat, aspicias. Pa- tiaris me in hoc uno tibi eodem animo pugnare, quo in omnibus obsequi soleo.

§. 17.

§. 17.

Æqualitas actibus permutatoriis propria (§. 12.) locum non habet in contractibus beneficis. Unde si in his æquals operæ, industriæ, commoditati merces constituatur, in aliud negotii genus transitur. (a) Nihil enim frequentius est, quam ut circa eandem rem diversissimi fiant contractus, de quibus tum ex conditionibus adjectis, tum ex intentione contrahentium judicari debet. (b)

*Aut con-
tractus
beneficies.*

(a) In summa sciendum est, Mandatum, nisi gratuitum sit, in aliam formam negotii cadere. Nam mercede constituta, incipit locatio & conductio esse, §. fin. Inst. de Mandat.

(b) Exemplum ponit ULPIANUS l. 1. §. 9. deposit. de eo, qui servum custodiendum conjecit in pistrinum: pro variis enim conventionis conditionibus, poterit ille agere vel ex conducto, vel ex locato, vel praescriptis verbis, vel actione depositi. Ubi GOTHOFREDUS lit. d. ex hac actionum varietate nctat, contractum innominatum dijudicari ex natura contractus nominati, cui magis convenit.

§. 18.

Esto, quod contractus ad regulas Charitatis & Justitiæ honestus sit: multa tamen, quæ intrinsecè inhonestæ non sunt, REIPUBLICÆ UTILIA non sunt, & ideo legibus positivis prohibita. Circa singulos igitur contractus intrinsecè honestos, CONSTRA-
CTUUM. consulenda sunt singularum Provinciarum Statuta. Hoc CONTRA-
locu universim considerandum, an contractus, per quos pecunia collocatur ad lucrum, sicuti ad regulas Charitatis & utiles REI-
Justitiæ exacti, possunt esse intrinsecè honesti, ita similiter sint publica. utiles Reipublicæ.

§. 19.

Ad commodiorem usum contractuum, qui humanae commerciatis vinculum sunt, non sufficit pretium vulgare, quo res cōhūm omnes inter se conferuntur, æstimantur, ac invicem exæ. no

Diss. III.

B

quan-